

«К. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті» КЕАҚ

«БЕКІТЕМІН»

Қ. Жұбанов атындағы
Ақтөбе өңірлік университетінің
Басқарма төрағасы- Ректор

«24» 09 2026 ж.

**ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТ БОЙЫНША ЭТИКАЛЫҚ КОМИССИЯ ТУРАЛЫ
ЕРЕЖЕ**

Ақтөбе, 2026 ж.

ОСЫ ЕРЕЖЕ ӘЗІРЛЕНДІ

Ғылыми-зерттеу қызметі департаментінің директоры _____ З.Т. Нугаева

Этикалық комиссияның төрағасы _____ А.К. Тогайбаева

Ғылыми кеңестің шешімі негізінде («24» қыркүйек 2026ж. хаттама № __) Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің ректорымен

БЕКІТІЛДІ ЖӘНЕ ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛДІ

ҚОЛДАНЫЛУ МЕРЗІМІ жаңасын ауыстырғанға дейін

Осы Ереже Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті ректорының ресми рұқсатынсыз ресми басылым ретінде толық немесе ішінара қайта шығарылмайды, көбейтілмейді және таратылмайды.

Осы ереже Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті ректорының ресми рұқсатымен үшінші тұлғаларға берілуі мүмкін.

1. Жалпы ережелер

1.1 Осы К. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің Этикалық комиссиясы туралы (бұдан әрі – Университет, Этикалық комиссия) Ереже Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің 2024 жылғы 20 қарашадағы № 529 «Ғылыми этиканың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығына, Қазақстан Республикасының 2024 жылғы 1 шілдедегі № 103-VIII ЗРК «Ғылым және технологиялық саясат туралы» заңына, Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 18 ақпандағы № 407-IV «Ғылым туралы» заңына, сондай-ақ жекелеген қызмет салаларына арналған Ар-намыс кодекстеріне (соның ішінде сот сараптамасы саласында) сәйкес әзірленді.

1.2 Этикалық комиссия білім алушылардың (студенттердің, магистранттардың, докторанттардың), магистратура және докторантура түлектерінің, профессор-оқытушылар құрамының, зерттеушілердің және Университетте немесе өзге ұйымдарда зерттеу жүргізетін өзге тұлғалардың (бұдан әрі – Бастамашы) ғылыми зерттеу материалдарын қарайды. Қарау нәтижелері бойынша Этикалық комиссия ғылыми зерттеулердің жоспарлау, өткізу және нәтижелерін тарату кезеңдерінде бұзушылықтардың болмауы туралы, оның ішінде зерттеу нысандарының (тірі табиғат пен оның мекендеу ортасы) құқықтарын, қауіпсіздігін және әл-ауқатын қамтамасыз етуге қатысты, сондай-ақ диссертациялық жұмыстарды, ғылыми мақалаларды, кітаптарды, монографияларды және өзге де зерттеулерді (бұдан әрі – ғылыми-зерттеу жұмысы) әзірлеу кезінде жасанды интеллект технологияларын пайдалану фактілерінің бар-жоғы туралы Бастамашының өтінішін ескере отырып қорытынды шығарады.

1.3 Этикалық комиссия қызметінің негізгі мақсаты – ғылыми зерттеулердің халықаралық зерттеу этикасы стандарттарына, ұлттық заңнамаға және Университеттің ішкі қағидаларына сәйкестігін қамтамасыз ету. Комиссия сондай-ақ академиялық адалдық, зерттеушілердің дербестігі мен жауапкершілігі қағидаттарының сақталуын, адал емес дәйексөз келтіру, бұрмалау немесе ғылыми деректерді қолдан жасап шығару сияқты кез келген теріс әрекеттердің алдын алуды, сондай-ақ жасанды интеллект технологияларын әзірлеу және пайдалану кезіндегі этикалық аспектілердің сақталуын бақылауды қамтамасыз етеді.

2. Этикалық комиссияның құрамы

2.1 Этикалық комиссия төрағадан, мүшелерден және хатшыдан тұрады. Хатшы комиссия мүшесі болып табылмайды.

2.2 Этикалық комиссия құрамына магистратура мен докторантурадағы оқу үдерісін ұйымдастыру мәселелерін, университеттің ғылыми қызметін және құқықтық қамтамасыз етуді үйлестіретін құрылымдық бөлімшелердің басшылары, сондай-ақ университеттің жетекші ғалымдары енгізіледі. Этикалық комиссияның жалпы саны кемінде 7 адамнан тұрады.

2.3 Этикалық комиссияның құрамы ғылым және инновациялар жөніндегі проректор – Басқарма мүшесінің бұйрығымен бекітіледі және қажет болған жағдайда тиісті өзгерістер енгізілуі мүмкін.

2.4 Этикалық комиссияның хатшысы отырыстардың хаттамаларын жүргізеді.

3. Этикалық комиссияның негізгі міндеттері мен өкілеттіктері

Университеттің ғылыми қызметі жөніндегі Этикалық комиссиясы ғылыми, зерттеу және биоэтика қағидаттарының, академиялық адалдықтың және жасанды интеллект технологияларын жауапты қолданудың сақталуын қамтамасыз ету мақсатында өз қызметін жүзеге асырады.

Этикалық комиссияның негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

1) ғылыми зерттеулерді жоспарлау, жүргізу және олардың нәтижелерін тарату кезінде ғылыми және академиялық этика нормаларының сақталуын қамтамасыз ету;

2) білім алушылардың, оқытушылардың, ғылыми қызметкерлердің және өзге де Инициаторлардың ғылыми зерттеу материалдарын этикалық талаптардың, соның ішінде жасанды интеллект технологияларын қолдану талаптарының сақталуы тұрғысынан қарастыру;

3) зерттеулердің этикалық тұрғыдан рұқсат етілуін бағалау, оның ішінде адамның, жануарлардың құқықтарына, денсаулығына, әл-ауқатына және қауіпсіздігіне, сондай-ақ қоршаған ортаға әсер ететін зерттеулер бойынша;

4) өтінімдер мен жұмыстарға ғылыми этика, биоэтика қағидаттарына, ұлттық заңнамаға және Университеттің ішкі нормативтік актілеріне сәйкестігі бойынша алдын ала сараптама жүргізу;

5) этикалық нормалардың бұзылуы анықталған жағдайда ғылыми-зерттеу жұмыстарын мақұлдау, кері қайтару, қайта өңдеуге жіберу немесе тоқтату туралы шешімдер қабылдау;

6) ғылыми қызмет саласындағы этикалық стандарттарды, рәсімдерді және Университеттің жергілікті нормативтік актілерін жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу және енгізу;

7) академиялық адалдықты бұзушылықтардың профилактикасы, оның ішінде плагиатты, деректерді қолдан жасау немесе бұрмалауды болдырмау;

8) ғылыми және зерттеу этикасының, академиялық адалдықтың, сондай-ақ ғылыми қызметте жасанды интеллект технологияларын пайдалану қағидаларының ықтимал бұзылуы туралы өтініштер мен шағымдарды қарастыру;

9) этикалық комиссия мақұлдаған зерттеу протоколдарының орындалуын мониторингтеу және қажет болған жағдайда қайта этикалық сараптама жүргізу.

3. Этикалық комиссияның негізгі міндеттері мен өкілеттіктері

4.1 Этикалық комиссия адам, жануарлар және табиғи нысандардың қатысуымен жүргізілетін ғылыми зерттеулерге қолданылатын биоэтика қағидаттарын басшылыққа алады.

Жеке тұлғаны құрметтеу қағидаты — зерттеу қатысушыларының автономиясын, қадір-қасиетін және құқықтарын мойындау, ақпараттандырылған келісімді алу және қатысудың еріктілігін қамтамасыз ету.

-Қайырымдылық қағидаты — ғылыми қызметтің қоғамдық пайдаға, ғылымды дамытуға бағытталуы және зерттеу қатысушылары үшін ықтимал тәуекелдерді барынша азайту.

«Зиян келтірмеу» қағидаты — адамға, жануарларға және қоршаған ортаға физикалық, психикалық немесе өзге де зиян келтіруге жол бермеу; зерттеулерді пайда мен қауіптің қисынды арақатынасы сақталған жағдайда ғана жүргізу.

Әділдік қағидаты — зерттеу қатысушыларының барлығына тең қатынас жасау, кемсітушілікке жол бермеу және пайда мен тәуекелдердің әділ бөлінуін қамтамасыз ету.

Құпиялылық және деректерді қорғау қағидаты — зерттеу қатысушыларының жеке және сезімтал ақпаратын құпия сақтау, жеке деректер туралы заңнаманы және Университеттің ішкі саясатын сақтау.

4.2 Этикалық комиссия өз қызметінде академиялық адалдық пен өзі жазу қағидаттарын басшылыққа алады, олар ғылыми-зерттеу жұмысының авторлары басқа авторлардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтауды, сондай-ақ бұзушылықтарға жол бермеуді көздейді.

Академиялық адалдық принципі ғылыми-зерттеу жұмыстарының авторы басқа авторлардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтауды және төменде көрсетілген бұзушылықтардың болмауын білдіреді:

- мәтінді, идеяларды, гипотезаларды, қорытындыларды, әдістерді, зерттеу нәтижелерін, кестелерді, кодтарды, суреттерді немесе басқа авторлардың жұмыстарын авторына және мәтінді пайдалану дереккөзіне сілтеме жасамай пайдалану және (немесе) иелену, сондай-ақ басқа тілден аударылған мәтінді пайдаланумен қоса мағынаны өзгертусіз сөздерді және пікірлерді синонимдік ауыстырумен басқа авторлардың мәтінін пайдалану (плагиат);

- атауын, өндірушіні (құқық иесін). нұсқасын және жүгіну және (немесе) пайдалану күнін көрсететін сілтемесіз жасанды интеллект технологиясын пайдалану;

- өзінің материалын, нақты және сандық деректерді өзіне және (немесе) өзінің дереккөзіне сілтеме жасамай пайдалану (автоплагиат);

- жоқ дереккөздерге сілтеме жасау, дәйексіз деректерді және (немесе) нәтижелерді, жазуларды немесе олар туралы хабарламаларды ұсыну (фабрикация);

- нәтижесінде диссертациядағы зерттеу материалдары бұрмаланатын зерттеу материалдарын, жабдықтарды, суреттер мен иллюстрацияларды немесе процестерді манипуляциялау (фальсификация) фактілерінің болмауын білдіреді.

Нормативтік құқықтық актілер мен ресми құжаттар атауларының, мемлекеттік және өзге ресми органдар мен ұйымдар атауларының, тиісті ғылым саласында жалпы қабылданған терминдердің, анықтамалар мен ұғымдардың, нормативтік құқықтық актілер мәтіндерінің, зерттелетін шығармалар мәтіндерінің сәйкес келуі, егер оларды пайдаланудың көлемі және сипаты орындалған ғылыми-зерттеу жұмысының дербестігіне күмән тудырмаса, плагиат болып саналмайды. Плагиатты табу мүмкіндігін азайту немесе жою мақсатында техникалық құралдар мен әдістерді, оның ішінде жасанды интеллект технологияларын қолдануға жол берілмейді.

Өзі жазу принципі ғылыми-зерттеу жұмысын автордың өзі жазуын және авторының ғылымға, техника мен технологиялардың дамуына қосқан жеке үлесін танытады. Вариативті деректерді статистикалық іріктеу үшін жасанды интеллектіні қолдануға рұқсат етіледі.

Диссертацияны дайындау үшін жасанды интеллект технологияларын қолданған кезде оның ғылыми нәтижелерін, ережелерін, ұсынымдары мен қорытындыларын автор өз бетінше тұжырымдауы керек.

4.3 Зерттеудің эмпирикалық әдістерін жүргізу кезінде жасанды интеллектіні 13 жасқа дейінгі балаларға қатысты пайдалануға жол берілмейді.

4.4 Диссертацияны, ғылыми мақаланы немесе өзге де ғылыми зерттеулерді дайындау кезінде автордың жасанды интеллект технологияларын пайдалануына отандық және шетелдік ғылыми консультанттар мен диссертациялық жұмыс орындалған Университеттің этикалық комиссиясының мүшелері тарапынан алдын ала мақұлдау болған жағдайда жол беріледі.

Диссертация авторлары, ғылыми консультанттар және Университеттің этикалық комиссиясының мүшелері диссертациялық жұмысты дайындау кезінде жасанды интеллектіні пайдаланудың нақты мүмкіндіктері мен салдарын ескеруі қажет.

Ғылыми-зерттеу жұмысының авторы жұмыста жасанды интеллект технологияларын пайдалану кезінде Университеттің этика қағидалары мен нормаларын сақтайды.

Ғылыми-зерттеу жұмысының авторы жасанды интеллект технологиясын пайдалануы туралы оған автордың жасанды интеллект технологиясын ғылыми зерттеудің қай кезеңдерінде және қалай қолданғанын сипаттауды, сондай-ақ осындай жолмен алынған деректердің және (немесе) олардың дұрыстығын тексеру және (немесе) оларды өңдеу және түсіндіру тәсілдері мен әдістерін сипаттауды қоса алғанда, Университеттің тиісті

қағидаларының талаптарына сәйкес ресімделген сілтеме жасау арқылы хабардар етеді. Жұмыста бұл туралы мәліметтердің болмауы автордың диссертацияда жасанды интеллект технологияларын қолдану фактілерінің жоқтығын растайтындығын көрсетеді.

Ғылыми-зерттеу жұмысының авторы дербес деректер субъектісінің немесе оның заңды өкілінің келісімінсіз шектеулі қолжетімді дербес деректерді, құқық иесінің келісімінсіз құпия немесе заңмен қорғалатын басқа да ақпаратты ашуға, сондай-ақ үшінші тұлғалардың өзге де құқықтары мен заңды мүдделерін бұзуға жол бермеу мақсатында қажетті шараларды қабылдайды.

Ғылыми-зерттеу жұмысының авторлары жасанды интеллект технологиялары арқылы алынған ақпаратты дұрыс, қауіпсіз және әдеп нормаларына сай пайдалануды ұстанады.

5. Этикалық комиссияның құқықтары мен өкілеттіктері

Этикалық комиссияның:

1) адамды зерттеу нысанасы ретінде пайдалануды көздейтін зерттеулер жүргізілген жағдайда Бастамашының (сұратуы бойынша) барлық ғылыми жұмыстарын және жобаларын қарауға;

2) берілген Өтінім шеңберінде қажетті шолудың түрін (жеделдетілген қарау, толық қарау, қараудан босату) айқындауға;

3) зерттеу қатысушыларын (сынақтан өтушілер – адамдарды, сондай-ақ тәжірибелік зерттеулерде пайдаланылатын жануарларды) қорғау мақсатында ғылыми зерттеулер жүргізуге Өтінімдерді мақұлдауға, кері қайтаруға, өзгерістер енгізуге немесе қараудан босатуға;

4) ұсынылған ғылыми зерттеулердегі жасанды интеллект технологияларын қолдануды тексеруге, оның этикалық тәуекелдерін бағалауға, оларды қолдану жөнінде ұсынымдар беруге және мұндай технологияларды пайдалану ережелері бұзылған жағдайда зерттеуді тоқтатуға немесе кері қайтаруға;

5) Этикалық комиссия ұсынымдарын орындамау немесе осы жоба бойынша өтінімді кері қайтару жағдайында ғылыми-зерттеу жобасын тоқтатуға;

6) Өтінім берушіден мақұлданған өтінім шеңберінде зерттеудің барысы туралы есептерді талап етуге;

7) мақұлданған хаттамалардың орындалуының қажетті мониторингін қамтамасыз етуге;

8) өз функцияларын орындау үшін Университет факультеттерінде бөлімшелер құруға және олар туралы ережелерді бекітуге құқығы бар.

6. Этикалық комиссия қызметін ұйымдастыру

6.1 Этикалық комиссия төрағасы:

1) Этикалық комиссияның қызметін ұйымдастырады және басшылық жасайды;

2) Этикалық комиссия отырыстарының күн тәртібін айқындайды;

3) Этикалық комиссия отырыстарын шақырады және оларға төрағалық етеді.

6.2 Этикалық комиссия отырыстары:

1) комиссия мүшелерінің жалпы санының кемінде үштен екісі қатысқан жағдайда заңды деп есептеледі;

2) ашық форматта жүргізіледі;

3) барлық шешімдер отырысқа қатысқан мүшелердің жай көпшілік даусымен ашық дауыс беру арқылы қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда шешуші дауыс төрағаға тиесілі.

Қажет болған жағдайда, егер қаралатын мәселелер басқа тұлғалардың абыройы мен қадір-қасиетіне қатысты болса, Этикалық комиссия төрағасының шешімімен жабық отырыстар өткізілуі мүмкін.

Этикалық комиссия мүшелері отырыстарға алмастыру құқығынсыз қатысады.

6.3 Этикалық комиссия отырысына Бастамашы және оның ғылыми кеңесшісі (кеңесшілері) шақырылады.

6.4 Қорытынды беру туралы өтінішті қарау үшін Бастамашы комиссия хатшысына мынадай құжаттарды ұсынады:

6.4.1. Білім алушылар (Магистранттар, докторанттар, магистратура және докторантура түлектері):

- Этикалық комиссия төрағасының атына жазылған өтініш (1.1-қосымша);
- диссертацияның толық мәтіні (электронды нұсқа, қажет болған жағдайда – баспа түрінде);
- диссертация тақырыбы бойынша жарияланған еңбектердің куәландырылған тізімі;
- ғылыми жетекшілердің/кеңесшілердің пікірлері (бар болса – отандық және шетелдік);
- кафедраның кеңейтілген отырысының оң қорытындысы;
- диссертацияның плагиатты анықтау жүйесінде тексерілгені туралы есеп/анықтама;
- диссертацияның қазақ, орыс және ағылшын тілдеріндегі аннотациялары (мақсаты, міндеттері, нысандары, зерттеу әдістері, негізгі тұжырымдары мен қорытындылары);
- растайтын материалдар (сауалнамалар, хаттамалар, әдістемелік әзірлемелер, тұжырымдамалар, сұхбат материалдары, зерттеу деректері және т.б.) бар болған жағдайда.

6.4.2. Ішкі және сыртқы зерттеушілер мен қызметкерлердің ғылыми-зерттеу жұмыстары мен мақалаларын қарау үшін:

- Этикалық комиссия төрағасының атына жазылған өтініш (1.1-қосымша);
- ғылыми-зерттеу жұмысының/мақаланың толық мәтіні (электронды нұсқа, қажет болған жағдайда – баспа түрінде);
- зерттеу тақырыбы бойынша жарияланымдар тізімі (бар болса);
- жұмыс орындалған кафедра немесе құрылымдық бөлімшенің қорытындысы (ҒЗЖ үшін);
- ғылыми кеңесшілердің/жетекшілердің пікірлері (бар болса);
- жұмыстың/мақаланың плагиатты анықтау жүйесінде тексерілгені туралы анықтама/есеп;
- растайтын материалдар (сауалнамалар, хаттамалар, әдістемелік әзірлемелер, тұжырымдамалар, сұхбат материалдары, зерттеу деректері және т.б.);
- мақалалар үшін ғылыми жарияланымдардың халықаралық стандарттарына сәйкестігін растайтын құжаттар (IMRAD құрылымы, дұрыс дәйексөздер, зерттеу этикасы талаптарын сақтау, қажет болған жағдайда – рецензиялау немесе журналға жіберілгені туралы мәлімет).

6.4.3. Гранттық жобаларды ұсыну үшін:

- Этикалық комиссия төрағасының атына жазылған өтініш (1.2-қосымша);
- гранттық өтінімнің/жобаның техникалық тапсырмасының көшірмесі (мақсаттары, міндеттері, әдістері, күтілетін нәтижелері көрсетілген);
- зерттеу бағдарламасы немесе жоспары, оның ішінде әдістер мен болжамды қатысушылардың сипаттамасы (егер жоба адамдарға немесе жануарларға қатысты зерттеулерді қамтыса);
- этикалық нормалардың сақталуын негіздеу (қатысушылардың құқықтарын қорғау, деректердің құпиялылығы, тәжірибелердің қауіпсіздігі бойынша шараларды сипаттау);
- өтінімге қоса берілетін растайтын материалдар (сауалнамалар, әдістемелер, зерттеу хаттамалары және т.б.).

Қажет болған жағдайда барлық құжаттар PDF форматында Этикалық комиссия хатшысына жіберіледі.

6.5 Ұсынылған материалдарды қарау қорытындысы бойынша Этикалық комиссия хатшысына қорытындының жобасын әзірлеуді тапсырады.

6.6 Этикалық комиссияның қорытындысы нормативтік актілерде көзделген өзге құжаттармен бірге университеттің тиісті органдарына немесе құрылымдық бөлімшелеріне ғылыми-зерттеу қызметінде әрі қарай пайдалану үшін жолданады. Диссертациялық жұмыстар қаралған жағдайда қорытынды диссертация қорғалатын Диссертациялық кеңеске қосымша жолданады.

7. Өтінімдерді қарау тәртібі мен мерзімдері

7.1. Құжаттар Этикалық комиссияның қарауына осы Ереженің 6.4-тармағында белгіленген тізбеге сәйкес қабылданады.

7.2. Ұсынылған құжаттардың толықтығын бастапқы тексеруді Комиссия хатшысы құжаттар келіп түскен күннен бастап **3 (үш) жұмыс күні** ішінде жүзеге асырады. Қажетті құжаттардың болмауы, олардағы мәліметтердің толық еместігі немесе қосымша нақтылаулар енгізу қажеттілігі анықталған жағдайда, өтініш берушіге ұсынылуға тиіс құжаттар және (немесе) ақпарат тізбесі көрсетілген тиісті хабарлама жіберіледі.

7.3. Сараптамалық бағалаудың толықтығын, объективтілігін және тәуелсіздігін қамтамасыз ету мақсатында өтінімдердің әрбір санаты үшін қарау мерзімі белгіленеді.

7.3.1. Ғылыми әдеп, биоэтика және зерттеу әдебі мәселелерін қарауды талап етпейтін өтінімдер, сондай-ақ тәуекел деңгейі ең төменгі деңгейден аспайтын зерттеулерге қатысты өтінімдер оңайлатылған тәртіппен қаралады. Мұндай өтінімдерді қараудың және қорытынды дайындаудың ең қысқа мерзімі құжаттардың толық топтамасы тіркелген күннен бастап **10 (он) жұмыс күнін** құрайды.

7.3.2. Ғылыми әдеп, биоэтика және зерттеу әдебі мәселелерін қамтитын, оның ішінде адамның қатысуымен жүргізілетін, адамның биологиялық материалдарын, зертханалық жануарлар мен дербес деректерді пайдалануды, эксперименттік араласулар жүргізуді, осал топтарды қатыстыруды көздейтін зерттеулерге қатысты өтінімдер, сондай-ақ тәуекел деңгейі ең төменгі деңгейден асатын зерттеулер Комиссияның толық құрамымен қаралуға жатады. Көрсетілген өтінімдерді қарау ҚР заңнамасына, биоэтиканың жалпыға бірдей танылған қағидаттарына және зерттеу әдебінің халықаралық стандарттарына сәйкес жүзеге асырылады. Мұндай өтінімдерді қараудың, сараптамалық бағалау жүргізудің және уәжді шешім дайындаудың ең қысқа мерзімі құжаттардың толық топтамасы тіркелген күннен бастап **30 (отыз) күнтізбелік күнді** құрайды.

7.3.3. Тереңдетілген сараптамалық бағалауды, тәуелсіз мамандарды тартуды, арнайы материалдарды зерделеуді, пәнаралық талдау жүргізуді немесе қосымша мәліметтер алуды талап ететін күрделі зерттеу жобаларын (3-қосымша) қараудың ең қысқа мерзімі құжаттардың толық топтамасы тіркелген күннен бастап **60 (алпыс) күнтізбелік күнді** құрайды. Зерттеу жобасын күрделі жобалар санатына жатқызу туралы шешімді Комиссия зерттеудің сипатын, мазмұнын, әдіснамасын және болжамды тәуекел деңгейін ескере отырып қабылдайды. Қабылданған шешім және оны қабылдау негіздері туралы өтініш берушіге жазбаша нысанда хабарланады.

7.4. Зерттеу хаттамасына өзгерістер енгізу, қосымша құжаттар, түсініктемелер және (немесе) нақтылаулар ұсыну не ескертулерді жою қажеттілігі анықталған жағдайда, белгіленген қарау мерзімінің өтуі өтініш берушіге тиісті хабарлама жіберілген күннен бастап тоқтатыла тұрады.

8. Комиссия жұмысының регламенті және отырыстарын өткізу тәртібі

8.1. Комиссияның отырыстары бекітілген кестеге сәйкес, күн тәртібінің қалыптасуына қарай, **айына бір рет** өткізіледі.

8.2. Комиссияның отырысына ғылыми әдеп, биоэтика және зерттеу әдебі мәселелерін қамтитын әрі Комиссияның толық құрамының алқалы қарауын талап ететін өтінімдер шығарылады.

8.3. Өтінім ұсынылған құжаттардың толықтығы тексерілгеннен, зерттеудің сипаты алдын ала бағаланғаннан, болжамды тәуекел деңгейі айқындалғаннан және осы Ережеде көзделген сараптамалық бағалау аяқталғаннан кейін кезекті отырыстың күн тәртібіне енгізіледі.

8.4. Өтінімдерді қарау мынадай тәртіппен жүзеге асырылады:

1. қарау тәртібі мен ең қысқа мерзімі осы Ереженің 7.3.1-тармақшасында белгіленген және Комиссияның алқалы қарауын талап етпейтін өтінімдер ай сайынғы отырыстың күн тәртібіне енгізілмей, оңайлатылған тәртіппен қаралады;
2. ғылыми әдеп, биоэтика және зерттеу әдебі мәселелерін қамтитын, қарау тәртібі мен ең қысқа мерзімдері осы Ереженің 7.3.2 және 7.3.3-тармақшаларында белгіленген өтінімдер тиісті ең қысқа мерзім аяқталғаннан кейін Комиссия отырысында қаралады;
3. ең қысқа қарау мерзімі кезекті отырыс өткізілетін күнге дейін аяқталмаған өтінім Комиссияның келесі отырысының күн тәртібіне енгізіледі.

8.5. Комиссияның отырыстары күндізгі, қашықтан немесе аралас форматта өткізіледі. Отырыс қашықтан немесе аралас форматта өткізілген жағдайда, оған қосылу сілтемесін Комиссия хатшысы Комиссия мүшелеріне, өтініш берушіге және шақырылған тұлғаларға отырыс өткізілетін күнге дейін кемінде үш жұмыс күні бұрын жібереді.

9. Комиссия шешімдерін қабылдау және рәсімдеу

9.1. Этикалық комиссия ұсынылған материалдарды қарау нәтижелері бойынша келесі шешімдердің бірін қабылдауға құқылы:

1) мақұлдау туралы — егер ұсынылған материалдар ғылыми, зерттеу және биоэтика қағидаттарына, сондай-ақ қолданыстағы заңнама мен Университеттің жергілікті нормативтік актілерінің талаптарына сәйкес келсе;

2) қайта пысықтау туралы — егер ұсынылған материалдарда әдістемені нақтылау, ақпараттандырылған келісім нысанын түзету, этикалық аспектілерді сипаттау, деректерді өңдеу рәсімдері немесе жасанды интеллект технологияларын қолдану тәсілдері бойынша толықтыруды қажет ететін кемшіліктер болса;

3) қабылдау туралы — егер этикалық қағидаттардың, ғылыми немесе зерттеу этика нормаларының елеулі бұзылуы анықталса немесе зерттеу қатысушылары, жануарлар не қоршаған орта үшін қауіптер айқындалса;

4) тоқтате туралы — егер ғылыми-зерттеу жобасын жүзеге асыру барысында этикалық нормалардың, қауіпсіздік талаптарының немесе Этикалық комиссия ұсынымдарының орындалмауы анықталса.

9.2. Қаралған жұмыстардың нәтижелері бойынша Этикалық комиссия орындаушыға қорытынды береді. Диссертациялық жұмыс қаралған жағдайда қорытынды 2-қосымшаға сәйкес рәсімделеді. Зерттеу бойынша ұсынымдар болған жағдайда анықталған кемшіліктер жойылып, жұмыстың түзетілген нұсқасы Этикалық комиссияға ұсынылуға тиіс.

9.3. Диссертациялық кеңеске ұсынуға арналған қорытынды этикалық қорытынды зерттеу деректерін жинау, эксперименттер жүргізу, қатысушыларды тарту немесе өзге де зерттеу рәсімдерін орындау басталғанға дейін алынған, Этикалық комиссияның зерттеуді мақұлдау туралы бұрын берілген алдын ала қорытындысы болған жағдайда беріледі.

9.4. Этикалық комиссияның алдын ала мақұлдауынсыз басталған немесе аяқталған зерттеуді ретроспективті этикалық мақұлдауға жол берілмейді.

9.5. Қарау нәтижелері мен қабылданған шешімдер туралы Этикалық комиссияның хатшысы өтініш берген тұлғаға Этикалық комиссия шешім қабылдаған күннен бастап **3 (үш) жұмыс күні** ішінде хабарлайды.

9.6. Этикалық комиссияның барлық шешімдері отырысқа қатысқан комиссия мүшелері қол қоятын хаттамалармен рәсімделеді. Этикалық комиссия мүшесінің қабылданған шешіммен келіспеген жағдайында ескертпесі хаттамаға қосымша ретінде рәсімделеді. Отырыстардың хаттамалары мен ұсынылған материалдар университетте отырыс өткен күннен бастап үш жыл бойы сақталады.

10. Этикалық комиссияның есептілігі

Этикалық комиссияның жыл ішіндегі жұмысының нәтижелері жылдық есеп түрінде рәсімделіп, ғылыми-техникалық кеңеске жұмыстың нәтижелерін қорытындылап, ғылыми-зерттеу жұмыстарының сапасын жетілдіру және этикаға қайшы әрекеттердің алдын алу бойынша ұсыныстармен бірге баяндама түрінде ұсынылады.

11. Этикалық комиссия қызметін тоқтату

Этикалық комиссияның қызметі мына жағдайларда тоқтатылады:

- 1) Басқарма Төрағасы – Ректордың бастамасы бойынша;
- 2) Этикалық комиссияның бастамасы бойынша.

КЕЛІСІЛДІ:

Ғылым және инновациялар жөніндегі проректор

Бекназаров Р.А

Этикалық комиссия төрағасына

Т.А.Ә.

((докторанттың/зерттеушінің Т.А.Ә.))

(ББ/ даярлау бағыты)

(зерттеу жүргізілген кафедраның, факультеттің атауы)

Байланыс мәліметтері

(ұялы тел., электронды пошта)

Өтініш

Этикалық комиссияның отырысында ғылыми-зерттеу жұмысының/докторлық диссертацияның материалдарын жоспарлау, бағалау, іріктеу, өткізу және ғылыми зерттеулер нәтижелерін тарату үдерістерінде бұзушылықтардың болмауы, сонымен қатар зерттеу нысандарының (тірі табиғат пен тіршілік ортасының) құқықтарын, қауіпсіздігі мен әл-ауқатын қорғау, сондай-ақ көрсетілген жұмыстарды дайындау мен орындау кезінде жасанды интеллект технологияларын пайдалану фактілері тұрғысынан қарастыруды және тиісті қорытынды беруді сұраймын.

Ғылыми-зерттеу жұмысының/докторлық диссертацияның тақырыбы:

Ғылыми-зерттеу жұмысы/Диссертация мына мамандық/ББ бойынша орындалды::

(мамандықтың шифрын немесе кадрларды даярлау бағытын көрсету қажет)

Диссертация/жұмыстың авторы (Т.А.Ж)

қолы

«___» _____ 20 ____ ж.

Этикалық комиссия төрағасына

Т.А.Ә.

(жобаның жетекшісіні Т.А.Ә.)

(даярлау бағыты)

(зерттеу жүргізілген кафедраның, факультеттің атауы)

Байланыс мәліметтері

(ұялы тел., электронды пошта)

Өтініш

Этикалық комиссияның отырысында гранттық жобаға өтінім шеңберінде ұсынылған материалдарды қызметті жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және нәтижелерін тарату процесінде бұзушылықтардың болмауы, оның ішінде зерттеу нысандарының (тірі табиғат объектілері мен олардың мекендеу ортасы) құқықтарын, қауіпсіздігін және әл-ауқатын қорғау, сондай-ақ көрсетілген жобаны дайындау мен іске асыру кезінде жасанды интеллект технологияларын пайдалану фактілері тұрғысынан қарауды және тиісті қорытынды беруді сұраймын.

Жобаның ЖТН және тақырыбы: _____

Жобаның мақсаты мен міндеттері: _____

Жоба жетекшісі (Т.А.Ж)

қолы

«____» _____ 20 ____ ж.

Этикалық комиссияның қортындысы

«___» _____ 20___ г.

№	Докторанттың Т.А.Ә.	
1	Докторантура мамандығы (білім беру бағдарламасы)	
2	Докторантурада оқу кезеңі	
3	Диссертация тақырыбы, бекіту мерзімі	
4	Ғылыми кеңесшілер туралы деректер – Т.А.Ә. (болған жағдайда), жұмыс орны және лауазымы, ғылыми дәрежелері, азаматтығы	
5	Зерттеу объектілері	
6	Ғылыми зерттеулерді жоспарлау, бағалау, іріктеу және жүргізу процесіндегі бұзушылықтар	Бұзушылықтар анықталды немесе анықталмады. Анықталған жағдайда оларды көрсету қажет
7	Ғылыми зерттеу нәтижелерін тарату процесіндегі бұзушылықтар	Бұзушылықтар анықталды немесе анықталмады. Анықталған жағдайда оларды көрсету қажет
8	Зерттеу объектілерінің (жанды табиғат пен тіршілік ортасының объектілері болғанда) құқықтарын, қауіпсіздігі мен саулығын қорғау қалай жүргізілді?	

Докторанттың өтініші негізінде анықталды:

диссертацияны дайындау барысында жасанды интеллект технологияларын пайдалану фактілері жоқ/бар (қолданылған кезеңдерін және сипатын көрсету).

Этикалық комиссияның төрағасы

Этикалық комиссияның хатшысы

Күрделі зерттеу жобаларының тізбесі

Күрделі зерттеу жобаларына мынадай мән-жайлардың бірін немесе бірнешеуін көздейтін жобалар жатады:

1. зерттеуге қатысушылардың өміріне, денсаулығына, қауіпсіздігіне немесе әлауқатына жоғары не белгісіз тәуекелмен байланысты эксперименттік немесе инвазивті араласулар жүргізу;
2. қосымша этикалық, медициналық, құқықтық немесе әлеуметтік тәуекелдер болған жағдайда кәмелетке толмағандардың, әрекет қабілеті шектеулі адамдардың және өзге де осал топтар өкілдерінің қатысуы;
3. генетикалық зерттеулер жүргізу, сәйкестендіруге болатын адамның биологиялық үлгілерін пайдалану не зерттеуге қатысушылар үшін қолайсыз салдарға әкеп соғуы мүмкін құпия мәліметтерді және қолжетімділігі шектеулі дербес деректерді өңдеу;
4. қауіпсіздігі мен ықтимал салдары жеткілікті ғылыми негізделмеген жаңа, эксперименттік немесе жеткіліксіз зерттелген әдістер мен технологияларды қолдану;
5. зерттеуге қатысушылар, зерттеу персоналы, зертханалық жануарлар, қоғам немесе қоршаған орта үшін жоғары немесе белгісіз тәуекелдің болуы;
6. биологиялық материалдарды, генетикалық ақпаратты, құпия мәліметтерді немесе дербес деректерді трансшекаралық беруді көздейтін зерттеулер жүргізу;
7. зерттеудің болжамды ғылыми немесе қоғамдық маңыздылығы мен оған қатысушылар үшін ықтимал тәуекелдер арасында қайшылықтың болуы;
8. зерттеудің этикалық тұрғыдан қолайлылығын бағалау үшін тереңдетілген пәнаралық сараптама жүргізу немесе тәуелсіз сыртқы сарапшыларды тарту қажеттілігі.